

Civilizația cărții

Mărul discordiei edenice sau curiozitatea și cartea

de Georgiana Lungu-Badea

„Ana are mere.”

Era o propoziție din abecedarul vremurilor mele, fiindcă *sunt* (datez?) din secolul trecut, sunt de „clasă veche”, cum spun adolescenții de azi, unii între ei foarte „fin de siecle”. Nu știu de ce avea Ana mere, nu știu dacă s-a mai păstrat propoziția nici dacă varietatea fructelor pe piață i-a stârnit pe autorii de manuale să înlocuiască mărul¹ (simbol al păcatului, al curiozității biblice pedepsite prin alungarea din rai). După apetența față de lectură, aș zice că maracua (fructul pasiunii) a fost înlocuită de smochine indiene (fructe de cactus)...

Mărul. Pre-Avatarurile Evei au alte nume, alte trufii, însă sunt toate civilizatoare. Mărul discordiei, trofeu evaluator estetic (deci rafinat cunoscător), mărul lui Isaac Newton, măr al cunoașterii în care sunt cuprinse tainele stelelor. Pornesc, arbitrar, de la premisa că există o legătură între curiozitate și lectură și, oricât de anacronic, dată fiind realitatea istorică și nonexistența cărții, între gestul ispititei și lectură ca formă de cunoaștere. Așadar, pseudo-cititoare edenică, semeața Evă mușcă din măr, dulce poamă!, așa cum astăzi savurăm o pagină dintr-o carte, și oferă seminței umane cunoașterea. Mușcatul din măr și deschiderea unei cărți devin sinonime, ambele deschid o lume, care așteaptă să fie descoperită, cunoscută, să i se dea viață.

Ana. Sfânta Ana (ebr. *channah*, „grație, favoare”), imaculata mamă a Imaculatei și bunica povestitoare a lui Isus, nu preotul iudeu, complicele lui Caiafa; Ana lui Manole; și alte Ane, dar și Ana cu merele abecedarului... Nu neapărat (cea) mai apropiată de permisul de cititoare, nici din peșteră, nici din școală,

¹ De fapt, pom și poamă interziși, nenumită nici în Biblie nici în *Coran*. Dualitatea mărului, a cărei datare mult anterioară celei etimologice a mărului românesc („fruct” din lat. *melum*, „pom” din lat. *melus*), s-a născut din optimismul sceptic al interpreților monismului biblic, parabola tentației, ispita – bietul măr! – căreia curioasa Eva nu îi rezistă și iată-ne în lumea în care trăim. Și cum trisonul dihotomiei manifeste nu părea de-ajuns, trihotomia puterilor sufletului și semnificațiile acestuia – memoria, denotând Tatăl, înțelegerea, Fiul, și voința, Sfântul Duh (cf. Sébastien Michaëlis, *Histoire admirable de la possession et conversion d'une pénitente*, 1613, p. 166) – au impulsinat atribuirea-i de semne și de sensuri. Emblemă ezoterică a secretelor pierdute, purtător al stigmatelor geometriei cosmice (cf. Dom Neroman, *Leția lui Platon*), mușcatul din măr se îmbogățește cu alte conotații: amor, poftă, păcat, dar și cauză a distrugerii (Troiei, de pildă), a devorării (Elenei), devine simbol al sexualității, al iubirii medievale (cf. Nelly Labère, « Les Mots à la bouche », 2010, p. 149). Mistice, politice, religioase, comerciale etc., sensurile atribuite mărului – de la Safo la Maica Tereza, de la Carol cel Mare la Jacques Chirac, de la scrierile biblice și coranice la cele contemporane ..., îl fac echivalent cu parcurgerea unei (ultimei?) etape de inițiere spirituală. Paradis, infern, purgatoriu, nirvana sau...? Rămâne de stabilit.

însă bucurându-se de o oarecare celebritate printre pionierii lecturii, în deceniile secolului trecut. Se întreabă cineva dacă autorii de manuale au avut un demers similar în stabilirea și interpretarea titlului lecției? Mai atrage ea atenția? Sigur! În vocabularul elevilor de mai ieri, adolescenți sau copii, care iau în derădere tot, tot ce nu îi reprezintă. Imitând prozodia și intonația sacadată a celor ce descifrează primele taine ale lecturii, răsună fraza palimpsest: Ana are capul spart. De la atâta citit sau de la *surfing*-ul pe Internet?

Fiindcă, incontestabil, se practică o lectură internautică, în care curiozitatea și cunoașterea sunt caraghios substituie de (facultatea?) de informare. Undeva, cumva, generația dependentă de lectură a comis o eroare. A ratat transmiterea gustului, a plăcerii de a citi, și, aproape firesc, adolescenții de azi au doar o viziune utilitară asupra cititului. Greată repulsivă față de diferențiere acompaniază refuzul lecturii, al necunoașterii de sine și neîncrederii în sine. Insecuritate multă și dorință vertiginoasă de gregaritate. Am putea spera într-un antidot al clonării comportamentale, atitudinale, mentale. Există unul? Globalizarea epidemică a refuzului produce un rezultat paradoxal: cultul pseudo-libertății. Sentința „fiecare cu adevărul lui” metastazează libertatea, bagatelizează (când nu ridiculizează) orice efort de a re-duce în prim-plan un ineluctabil adevăr: cărțile fac epoci și națiuni, la fel cum epocile și națiunile duc la facerea cărților.

Aporia egocentrismului globalizat este cea care o va obliga deci pe Ana, dacă vrea să re-trăiască, să își găsească altă preocupare; culesul, cumpăratul și posesiunea merelor sunt desuete: „Ana avea mere.” Acumm are alte preocupări. La fel și elevii de-o vârstă cu Ana generației lor.

– De ce nu citești? și-a întrebat fiul.

– Pentru că, tu mi-ai spus, cu cât aflu, înveți mai multe, descoperi de fapt cât de puțin știi. Am decis să nu mai învăț nimic. De ce să fiu atât de trist descoperind cât de puțin știu?...

Ei, da, mare greșală. Trebuia să i se fi spus altfel: omul cât trăiește învață. Ar fi avut doar alt răspuns sau și o altă reacție? De ce citești? Pentru că... Este un răspuns, evident nu cel mai bun, dar nu am altul. Dar am o povestioară.

Am întâlnit odată o fetiță care mi-a povestit despre un proiect grandios, început cu câțiva ani în urmă, pe când avea vreo șase – șapte ani. Năzuia să țină un jurnal mental al vieții ei. În fiecare zi, derula și își descria în minte ziua trecută, trăită... Ceea ce nu mi se părea chiar imposibil. Doar că ținea morțiș să își

amintească, în detaliu, aceste zile. Toate zilele ei. Impresionant și frapant. Rememora deci, la sfârșitul fiecărei noi zile, devenită ieri, cele petrecute și întâmpărite în memorie. După o vreme însă, zilele și paginile pe care credea că le ținuse bine minte își amestecaseră firele. A continuat totuși. Paginile cărții sale mentale începuseră să semene tot mai mult unele cu altele. Devenise un jurnal al întâmplărilor antagonice: banale sau ieșite din comun. Primele erau redundante și ușor de reținut; celelalte, rare și inedite, erau memorabile. Nimic despre detalii. Petrecea mult timp cu rememorarea zilelor-pagini din lunile, anii anteriori și nici nu amintea măcar când îl începuse. M-a lăsat să înțeleg că, după câțiva ani, dezamăgită de propria limită, a renunțat la „proiect”. Am întrebat-o de ce și cum i-a venit ideea. Mi-a spus că nu știe. I-a venit pur și simplu. A trecut peste subiect ca și cum ar fi fost o copilărie. Nu i se mai păruse așa de importantă viața ei ca să merite să fie scrisă în minte. Nici a ei, nici a altora. Avea de trăit și de citit...

Am reîntâlnit-o după un timp, după vreo zece ani, și am întrebat-o dacă și-a reluat proiectul. Mi-a răspuns zâmbind ca nici nu s-a mai gândit la el. Nici la rațiunile care l-au declanșat. Păcat, mi-am zis. I-am și împărtășit părerea mea de rău. Mi-a replicat condescendent, bătrânesc și, în accepția ei, filosofic:

– Fiecare om este o carte; fiecare zi este o pagină dintr-o carte. Când ultima zi își atinge năzuința, către care toate celelalte aspiră și pe care o ratează, se termină cartea. Unele cărți sunt mai interesante, altele mai puțin. Cartea vieții mele face parte din categoria celor din urmă.

Metafora plată a căzut ca un verdict. Nu, zău! Avea și maturitatea și obiectivitatea și neutralitatea necesare unei asemenea sentințe! Puteam să o contrazic? Da, și? Doar le știa pe toate, la 20 de ani

Cred, totuși, în dreptul la recurs. Cu toate astea, mai interesant decât portretul de cititoare și cărțile pe care le citea (pentru plăcerea imediată, pentru toată viața

– John Ruskin, pentru hrănirea tinereții și bucuria bătrâneții – Cicero etc.) mi se pare motivul pentru care devenise cititoare.

Referințe bibliografice

Labère, Nelly. « Les Mots à la bouche ». In: Nelly Labère(coord.). *Etre à table au moyen âge*. Madrid : Casa de Velázquez, 2010, p. 143-162. URL: http://books.google.ro/books?id=0-K9apRfsI4C&pg=PA149&dq=pomme+comme+symbole+de+lecture&hl=fr&sa=X&ei=-_klUsHkNcmotAaE-4CQBQ&ved=0CD8Q6AEwBDgK#v=onepage&q=pomme%20comme%20symbole%20de%20lecture&f=false.

Léandre Sahiri. *L'Eloge de L'écriture*. Editions Kasimex.

Aline Mura-Brunel, *Éloge du lecteur d'aujourd'hui*. Paris : Editions du Lavoisier Saint-Martin, coll. "Essai de critique littéraire Française", 2011. Dany Laferrière, *Éloge du lecteur*. Posté 18 November 2010-10:02 AM. URL: <http://www.depotoir.ca/topic/8895-elogue-du-lecteur/>.

Michaëlis, Sébastien. *Histoire admirable de la possession et conversion d'une pénitente*, Dovay, Imprimerie Marc Wyon, 1613.

Des femmes et des livres: France et Espagne, Siecle XIV-XVII, actes de la journée d'études... Paris, le 30 avril 1998. Paris, 1999.

Goyau, Georges, *La Vie des livres et des âmes. Virgile chrétien. Une épopée théologique. La Divine Comédie. Visions de Sienna et de la Madone. Saint Vincent de Paul. Ames de Port-Royal. La Vie posthume de Fénelon. Les Maistre: Xavier correcteur de Joseph. Foi religieuse et Critique littéraire. Hello. La Pensée française et l'Idéal religieux*. 2e édition. Impr. E. Grevin, 1923

Thierry Baccino, « Lire sur internet, est-ce toujours lire? », *BBF*. Dossier : « Métamorphoses de la lecture » 2011, n° 5, p. 63-66 [en ligne] <<http://bbf.enssib.fr/>> Consultat : 25 iunie 2013.

Jean-François Gilmont, *Une introduction à l'histoire du livre et de la lecture*, 4e édition, Liège, Editions du Céfal, 2004.

